

потребують живлення. Яйця відкладали на стулки бобів. У лабораторних умовах підраховали заселеність насіння личинками зерноїдів. Заселеність на різних сортах коливалась в межах 0–3 %. Зовні заселені боби не відрізнялись від незаселених, завдяки чому насіння із шкідником потрапляє до сховищ, де може знищити значну частину насіннєвого матеріалу.

Таким чином, на посівах вігни переважали сисні багатоїдні фітофаги: трипси, клопи, попелиці, цикадки. Із спеціалізованих шкідників був відзначений квасолевий зерноїд. Чисельність фітофагів була незначною, що сприяє вирощуванню вігни в Україні.

УДК 632/7:635.33(477.54)

Л. Я. Сіроус, канд. с.-г. наук, доцент,

О. В. Романов, канд. с.-г. наук, доцент

Державний біотехнологічний університет

**СИСНІ ШКІДНИКИ В НАСАДЖЕННЯХ ЦВІТНОЇ ТА
БРЮССЕЛЬСЬКОЇ КАПУСТИ ННВЦ «ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ»
ХНАУ ім. В. В. ДОКУЧАЄВА**

Капуста цвітна і брюссельська є цінними дієтичними продуктами харчування. Вони за біохімічним і мінеральним складом переважають інші капустяні овочеві культури. В Україні цвітна капуста посідає друге місце за площею вирощування після білоголової. Площа під капусту цвітну становить близько 1,0 % капустяних овочевих агроценозів. Частка насаджень брюссельської капусти у структурі площ фермерів – овочівників України невелика.

У капустяних агроценозах Харківської області шкідливі комахи трапляються щорічно і пошкоджують рослини протягом усього періоду вегетації культури. Пошкодження фітофагів впливає на розвиток рослин, якісні та кількісні показники урожаю капусти. Крім того сисні шкідники є переносниками небезпечних хвороб капустяних рослин. В теперішній час високорентабельне вирощування різновидів капусти неможливе без проведення моніторингу шкідників та управління їх чисельністю із урахуванням охорони природи.

Наші дослідження проводилися у вегетаційні періоди 2019–2021 рр. в насадженнях цвітної та брюссельської капусти ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

Метою досліджень було вивчення особливостей динаміки чисельності та шкідливості сисних шкідників на вищеназваних видах капусти й удосконалення заходів захисту рослин від їх пошкоджень. Використовувалися загальноприйняті методики обліку фітофагів та їх ентомофагів в капустяних агроценозах.

У 2019–2021 рр. спеціалізовані сисні шкідники у насадженнях капусти були представлені капустяною попелицею (*Brevicoryne brassicae* (Linnaeus, 1758)) і хрестоцвітими клопами (*Eurydema ventralis* Kolenati, 1846, *E. ornata* (Linnaeus, 1758), *E. oleracea* (Linnaeus, 1758)). З середини липня по вересень рослини цвітної капусти заселялися імаго клопів із родини Miridae, які є поліфагами. Серед клопів – сліпняків домінував *Lygus pratensis* (Linnaeus, 1758).

Із сисних шкідників на рослинах капусти домінувала капустяна попелиця. Її чисельність в насадженнях різновидів капусти варіювала за роками. Пік чисельності фітофага на рослинах виявлений у другій декаді липня за середньодобових температур повітря 20,2–22,4 °С і ГТК=0 –0,3. Середня щільність колоній попелиць в насадженнях цвітної капусти становила 2–7 екз. на рослину при заселенні 5–49 % рослин, брюссельської – 2–9 екз. на рослину при заселенні 6–51 % рослин. Кількість особин попелиць в колонії не перевищувало 25 екземплярів. За роками бал заселення рослин цвітної та брюссельської капусти фітофагом коливався у межах 1,0–2,5.

Істотної різниці у заселенні й пошкодженні гібридів цвітної капусти Лекану F₁ і Корлану F₁ та брюссельської – Абакус F₁ і Профітус F₁ капустяною попелицею нами не виявлено.

У природному зниженні чисельності шкідника відмічена незначна роль хижаків із родин сонечка (Coleoptera: Coccinellidae), дзюрчалки (Diptera: Syrphidae), золотоочки (Neuroptera: Chrysopidae) і паразитоїда дієретієли *Dieaeritiella rapae* M'Intos, 1855 (Hymenoptera; Aphidiidae). Жуками, личинками та яйцями сонечок було заселено 7–12 % рослин досліджуваних видів капусти. Личинки мух дзюрчалок заселяли 5–8 % колоній попелиць. Личинки та яйця золотоочок траплялися на рослинах поодинокі. Паразитоїд дієретієла заселяв 6–19 % особин шкідника.

Для захисту рослин цвітної та брюссельської капусти від пошкоджень фітофагом нами застосовувались комбіновані інсектициди Нурел D 55 % к. с. (0,8 л/га) і Протеус о. д. (0,75 л/га). Технічна ефективність інсектициду Нурел D 55 % к. с. проти капустяної попелиці в насадженнях цвітної капусти становила

77,8 %, брюссельської – 76,9 %, відповідно інсектициду Протеуса о.д. –79,2% і 80,1 %.

Хрестоцвіті клопи заселяли 3–4 % рослин досліджуваних видів капусти. Вони живилися соком листків і значної шкоди рослинам не завдавали.

Клопи-сліпняки заселяли переважно ніжні суцвіття цвітної капусти. Ними пошкоджувалося 1–1,5 % суцвіть у слабкому і середньому ступенях. Після живлення імаго сліпняків на суцвіттях з'являлися коричневі плями. На окремих рослинах ми виявляли до трьох екземплярів клопів.

УДК 632.488Б:634.75(477.54)

А. В. Синявін¹⁸, аспірант

Державний біотехнологічний університет

БІЛА ПЛЯМИСТІТЬ СУНИЦІ В УМОВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Суниця в Україні традиційно вважалася культурою для приватних садів і городів, але в останні роки її вирощування набирає розвитку як перспективний та прибутковий бізнес. Причинами цього є не лише ріст внутрішнього споживання ягід, а й попит на експорт ягідних культур до різних країн світу, переважно в замороженому вигляді. Промислове виробництво вимагає підвищеної уваги до захисту від шкідників та хвороб, спектр та шкодочинність яких на ягідних культурах досить широкий.

Ефективність виробництва суниці садової, а також сортимент і технології її вирощування визначаються цілою низкою чинників: ґрунтово-кліматичних, технологічних, організаційних, ринкових, макроекономічних тієї чи іншої країни або регіону, де вона вирощується.

Найбільш сприятливого регіону для вирощування суниці не існує. Суниця успішно вирощується на Київщині, Вінниччині, Херсонщині і у Харківській області. Виробники суниці садової з Харківщини власним прикладом доводять, що ранню ягоду суниці садової можна успішно вирощувати не лише на Півдні України, а й в

¹⁸ Науковий керівник – доктор с.-г. наук, професор Туренко В.П.